

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

28.12.2024

п.г.т.Алексеевское

КАРАР

№ 634

**«2025-2029 елларга
Татарстан Республикасы
Алексеевск муниципаль
районында хокук бозуларны
профилактикалау буенча
комплекслы программаны»
раслау турында**

Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы территориясендә гражданнарның иминлеген тәэмин итү максатларында

каrar бирәм:

1. «2025-2029 елларга Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районында хокук бозуларны профилактикалау буенча комплекслы программаны» (кушымта) расларга.

2. Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитетының «2020-2024 елларга Алексеевск муниципаль районында хокук бозуларны профилактикалау буенча комплекслы программаны раслау турында» 13.12.2019 № 566 карарын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Карарны Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында, Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырырга.

4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты житәкчесенең социаль мәсьәләләр буенча урынбасары Е.А. Хәмзинага йөкләргә.

Башкарма комитет житәкчесе

О.Н. Леденцов

Татарстан Республикасы
Алексеевск муниципаль районы
Башкарма комитетының
28.12.2024 ел, № 634
карарына кушымта

**«2025-2029 елларга Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль
районында хокук бозуларны һәм жинаятъләрне профилактикалау
эшчәнлеген оештыру»
Программасы**

Программа паспорты

Программа исеме	«2025-2029 елларга Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районында хокук бозуларны һәм жинаятъләрне профилактикалау эшчәнлеген оештыру» (алга таба - Программа)
Программа заказчысы	Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаны үтәүчеләр	Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитеты; Хокук бозуларны профилактикалау буенча ведомствоара комиссия; Россия Эчке эшләр министрлыгының Алексеевск районы буенча бүлеге; Алексеевск муниципаль районының социаль яклау бүлеге; «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлеге» МКУ; Алексеевск районы буенча «ТР Халыкны эш белән тәэмин итү үзәге» ДКУ; Россиянең ТР(УИИ) буенча ГУ НРУ УИИ № 12 ГУСФИН; «Алексеевск УРХ» ДАССО; Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитетының яшыләр эшләр, спорт, туризм һәм балигъ булмаганнарны профилактикалау бүлеге; Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге.
Программаның максаты	Алексеевск муниципаль районы (алга таба - район) территориясендә гражданнарның иминлеген тәэмин итү

<p>Программаның бурычлары</p>	<p>1) Татарстан Республикасы территориясендә жинаятьчелек дәрәжәсен киметү; 2) ирегеннән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән затларның һәм ирегеннән мәхрүм итүгә бәйлә булмаган жәзаларга хөкем ителгән гражданның социаль адаптациясен һәм реабилитациясен тәмин итү; 3) жәмәгать урыннарында хокук тәртибен һәм иминлекне тәмин итү өчен эчке эшләр органнары эшчәнлеген оештыру; 4) урамнарда хокук тәртибен тәмин итү; 5) халык арасында алкоголизмны һәм наркоманияне профилактикалау; 6) экстремизмны һәм террорчылыкны, шул исәптән яшүсмерләр һәм яшьләр арасында профилактикалау; 7) легаль булмаган миграцияне кисәтү һәм булдырмау.</p>														
<p>Ярдәмче программалар исемлеге</p>	<p>«2025-2029 елларга Алексеевск муниципаль районында балигъ булмаганнар арасында күзәтүчесезлекне һәм хокук бозуларны профилактикалау» (кушымта)</p>														
<p>Программаны гамәлгә ашыру сроклары һәм этаплары</p>	<p>2025 - 2029 еллар</p>														
<p>Программаны еллар һәм чыганаclarга бүлеп финанслау күләмнәре</p>	<p>Программаны жирле бюджет акчалары исәбеннән финанслауның гомуми күләме 2.831, 0 мең сум тәшкил итә</p> <table border="1" data-bbox="528 1447 1270 1839"> <thead> <tr> <th>Ел</th> <th>жирле бюджет акчалары (мең сум.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2025</td> <td>565,0</td> </tr> <tr> <td>2026</td> <td>565,0</td> </tr> <tr> <td>2027</td> <td>567,0</td> </tr> <tr> <td>2028</td> <td>567,0</td> </tr> <tr> <td>2029</td> <td>567,0</td> </tr> <tr> <td>Барлығы:</td> <td>2831,0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Акчалар күләме фаразлау характерында була һәм, ирешелгән нәтижәләр нигезендә Программа чаралары исемлеген, аларны гамәлгә ашыру срокларын һәм этапларын төгәлләштерүне исәпкә алып, тиешле финансына бюджет проектын формалаштырганда билгеләнгән</p>	Ел	жирле бюджет акчалары (мең сум.)	2025	565,0	2026	565,0	2027	567,0	2028	567,0	2029	567,0	Барлығы:	2831,0
Ел	жирле бюджет акчалары (мең сум.)														
2025	565,0														
2026	565,0														
2027	567,0														
2028	567,0														
2029	567,0														
Барлығы:	2831,0														

	<p>тәртиптә ел саен төзәтелергә тиеш.</p> <p>Программада чагылдырылган чараларны гамәлгә ашыруга бюджет ассигнованиеләре программа чараларына ассигнованиеләрне тиешле финанс елына район бюджетында раслау шарты белән бүлеп бирелергә мөмкин. Тиешле финанс елына район бюджетында программа чараларына ассигнованиеләр булмаса, бюджетның башка чыгымнары буенча өстәмә бюджет ассигнованиеләре булганда финанслау гамәлгә ашырылырга мөмкин.</p> <p>Агымдагы елда программа чаралары финансланмаган очракта, алдагы елларда финанслау программа кысаларында, Программа чараларын үтәүгә каралган чаралар чикләрендә гамәлгә ашырылачак.</p>
<p>Программаның максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижәләре (нәтижәләрне бәяләү индикаторлары) һәм программаның бюджет нәтижәлелеге күрсәткечләре</p>	<p>Программа чараларын гамәлгә ашыру:</p> <ul style="list-style-type: none"> - хокук бозуларны социаль профилактикалау дәүләт системасының нәтижәлеләгән арттырырга, хокук бозуларны кисәтү эшчәнлеген оештыруга предприятиеләрне, учреждениеләрне, оешмаларны жәлеп итәргә; - Алексеевск районы территориясендә жәмәгать тәртибен саклауны тәмин итү буенча хокук бозуларны профилактикалау субъектлары эшчәнлеген мәгълүмати тәмин итүне яхшыртырга; - кешеләр күпләп була торган урыннарны видеокүзәтү камералары белән техник яктан тәмин итү урамнарда һәм жәмәгать урыннарында кылынган жинаятьләрнең гомуми санын киметергә мөмкинлек бирәчәк; - рецидив жинаятьчелек дәрәжәсен киметергә, ягъни элек жинаять кылган затлар тарафыннан кылынган жинаятьләрнең тикшерелгән жинаятьләрнең гомуми саныннан чагыштырма күләмен киметергә; - кылынган мөлкәти жинаятьләр санын киметү; - көнкүрештә кылынган жинаятьләр дәрәжәсен киметү; - исерек хәлдә кылынган жинаятьләр дәрәжәсен киметү; - миграция агымнарын контрольдә тотуны көчәйтәргә, законсыз мигрантлар санын киметергә.

1. Программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә гомуми характеристика

Төп проблемалар һәм аларны хәл итү юллары

Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитетының 13.12.2019 ел, № 566 «2020-2024 елларга Алексеевск муниципаль районында хокук бозуларны профилактикалау буенча комплекслы программаны раслау турында» карары белән расланган 2020-2024 елларга Алексеевск районында хокук бозуларны профилактикалау буенча комплекслы программаны гамәлгә ашыру буенча район дәүләт хакимияте органнарының һәм жирле үзидарә органнарының, оешмаларының һәм предприятиеләренең максатчан эшчәнлеге.

Элек жинаятьләр кылган затлар тарафыннан кылынган жинаятьләр саны 11,8% ка, 68 дән 60 ка кадәр кимегән. Шул ук вакытта барлык тикшерелгән жинаять эшләренең чагыштырма авырлыгы 14% ка кимегән һәм 46,2% тәшкит иткән (АППГ-60,2%).

Элегрәк жинаять кылган затлар тарафыннан узган елгы 8гә каршы 16 факт күбрәк урланган, авыр категориядәге жинаятьләр азрак (11 дән 6 га кадәр), шул исәптән үтерүләр (5 тән 0 га кадәр), көчлөләр (1 дән 0 га кадәр), талаулар (2 дән 0 га кадәр) саны кимегән.

2020 ел белән чагыштырганда 2024 елда элек хөкем ителгән затлар тарафыннан кылынган жинаятьләр саны 60,7% ка кимегән (56 дан 22 гә кадәр). Жинаять кылган ачыкланган затларның гомуми саныннан 24,4% тәшкит итте, бу АППГ күрсәткеченнән 13,8% ка кимрәк (39,2%).

Элегрәк хөкем ителгән затлар тарафыннан 6 урлау кылынган, бу АППГ дан 57,1% ка күбрәк-14. Элек хөкем ителгән затлар тарафыннан кылынган үтерүләр саны 1 дәрәжәсендә калды. Көчлөләр саны 1 дән 0 га кадәр, талаулар саны 3 тән 0 га кадәр кимегән.

2024 ел нәтижеләре буенча жинаять кылган даими керем чыганагы булмаган затлар саны 32,3% ка кимегән һәм 44 затны тәшкит иткән (АППГ-65). Әлеге категория затларының чагыштырма күләме 59,5% тәшкит итте.

2024 ел нәтижеләре буенча Россия Эчке эшләр министрлыгының Алексеевск районы буенча бүлеге хезмәткәрләре тарафыннан превентив юнәлештәге 22 жинаять ачыкланган (АППГ – 26). Күрсәтелгән чорда превентив состав билгеләре булган 87 хәбәр килгән. РФ КоАП 6.1.1 ст.буенча 29 административ беркетмә төзелде.

Бүгенге көндә полиция бүлегендә элек жинаять кылган өчен хөкем ителгән 50 кеше, иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән 50 кеше, шартлы рәвештә хөкем ителгән 31 кеше профилактик исәптә тора. 2024 елның 11 ае дәвамында Алексеевск муниципаль районы территориясендә яшәүче 12 кеше иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән. Барлык килүчеләр дә сайланган яшәү урыны буенча, бсы рәсми рәвештә эшкә урнаштырылган, 3се сезонлы хезмәт хакы белән мәшгуль, 2 кеше рәсми рәвештә беркайда да эшләми. Элек авыр һәм аеруча авыр жинаятьләр кылган өчен хөкем ителгән һәм административ күзәтү астында торган 23 затның 20се рәсми рәвештә эшкә урнаштырылган. Элек

хөкем ителгәннәр тарафыннан кылынган жинаятьләрнең гомуми проценты 24,4% тәшкил итә, 56 дан 22 жинаятькә кадәр (ТР буенча 0,5%).

2024 елның 11 ае эчендә РФ КоАПның «Жәмәгать урынында исерек хәлдә пәйда булу» (АППГ-173) 20.21 статьясы буенча 24 административ беркетмә төзелде. Исерек хәлдә кылынган жинаятьләр саны 73 тән 41 кә кадәр, яки 43,8% ка кимегән, алар буенча жинаять эшләре тикшерелгән.

Исерек хәлдә кылынган жинаятьләрнең чагыштырма күләме 5,4% ка кимегән. Исерек хәлдә жинаять кылган өчен жинаять җаваплылыгына тартылган затлар саны 38,9% ка 54 тән 33 кә кадәр кимегән, аларның чагыштырма күләме 44,6% тәшкил иткән.

Офицер патрульләре составында 2024 елда 237 дружиначы катнашкан.

2022 елда халык дружиначылары катнашында 45 административ хокук бозу (+10, АППГ-35), 2023 елда – 28 административ хокук бозу (-17, АППГ-45), 2024 елда – 10 административ хокук бозу (-18, АППГ-28) туктатылды. Дружиначыларның уртача тәүлеклек чыгышы 2 кеше тәшкил итте.

2024 елның 11 аенда дружиначылар катнашында 10 административ хокук бозу (-18, АППГ-28) туктатылган, жинаятьләр ачыкланмаган (АППГ-1).

2. Программаның төп максатлары, бурычлары.

Программаны гамәлгә ашыруның максаты-Алексеевск муниципаль районы территориясендә гражданның иминлеген тәэмин итү.

Программаның максатына ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итү таләп ителә:

- район территориясендә жинаятьчелек дәрәжәсенә кимүе;
- балигъ булмаганнарның һәм яшьләрнең хокук бозуларын кисәтү, халыкка, бигрәк тә яшьләргә һәм мәктәп яшендәге балаларга эхлакый тәрбия бирүне активлаштыру һәм камилләштерү;

- иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән затларның һәм иректән мәхрүм ителүгә бәйле булмаган хөкем ителгән гражданның социаль адаптациясен һәм реабилитациясен тәэмин итү;

жәмәгать иминлеген тәэмин итүдә эчке эшләр органнары эшчәнлеген оештыру һәм хокук тәртибен, жәмәгать урыннарында иминлекне тәэмин итү һәм жинаятьләрне ачу өчен заманча техник чаралар керту;

- урамнарда хокук тәртибен тәэмин итү;
- легаль булмаган миграцияне кисәтү һәм булдырмау.

Программаны гамәлгә ашыруның гомуми срогы 2025-2029 елларга исәпләнгән.

3. Хокук бозуларны профилактикалауны оештыру нигезләре

Программаны планлаштыру, үзара хезмәттәшлек итү, координацияләү һәм аның үтәлешен гомуми контрольдә тотуны Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитеты гамәлгә ашыра, ул ел саен программа чараларына чыгымнарны, программаны гамәлгә ашыру механизмын һәм башкаручылар

составын төгәлләштерә, чараларны үтәү өчен җаваплы ведомстволардан программаны үтәү барышы турында белешмәләр соратып ала.

Хокук бозуларны профилактикалау субъектлары системасы:

- Алексеевск муниципаль районының җирле үзидарә органнары;
- федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары;
- Алексеевск муниципаль районы территориясендә теркәлгән һәм урнашкан оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр, ижтимагый оешмалар;
- аерым гражданныр.

Үз компетенцияләре кысаларында хокук бозуларны профилактикалау субъектларының төп функцияләре:

- килеп туган криминологик вазгыятьне, территория үзенчәлекләрен исәпкә алып, хокук бозуларны профилактикалауның өстенлекле юнәлешләрен, максатларын һәм бурычларын билгеләү (конкретлаштыру);
- хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә планлаштыру;
- хокук бозуларны профилактикалау программаларын эшләү, кабул итү һәм гамәлгә ашыру;
- профилактика эшен турыдан-туры гамәлгә ашыру;
- хокук бозуларны профилактикалау субъектлары эшчәнлеген координацияләү;
- хокук бозуларны профилактикалау эшчәнлеген матди, финанс, кадрлар белән тәмин итү;
- профилактик эш тәҗрибәсе белән уртаклашуны оештыру.

Авыл җирлекләренә җирле үзидарә органнары халыкның яшәү урыны һәм профилактик йогынты ясау объектлары урнашкан урын буенча хокук бозуларны профилактикалау субъектлары системасының нигезен тәшкил итәләр. Алар профилактик йогынтыдан максималь файдалану мөмкинлеген, йогынты чараларының нәтиҗәлелеген, аларның җитәрлеклеген, адекватлыгын һәм комплекслылыгын, социаль контрольнең бердәмлеге һәм аларга ярдәм күрсәтү нигезендә кешеләр белән эшләүдә индивидуаль якин килүне тәмин итә.

Программа Алексеевск муниципаль районы территориясендә хокук бозуларны профилактикалауны гамәлгә ашыру буенча төп чараларның эчтәлеген билгели торган норматив документтан гыйбарәт. Тәкъдим ителә торган хокук бозуларны профилактикалау системасы җирле үзидарә органнарының, хокук саклау органнарының, халыкның хокук бозуларга, җинаятьчелеккә һәм башка хокукка каршы гамәлләргә каршы көрәштә көчләрен берләштерүне күздә тотта.

Программаны гамәлгә ашыру халыкның барлык катламнарын көнкүреш җинаятьчелегенә каршы көрәш чаралары комплексын тәмин итүгә, актив тормыш позициясен формалаштыруга, халык белән, бигрәк тә яшьләр белән мәдәни-ял итү һәм спорт-массакуләм эш алып баруға ярдәм итә торган шартлар тудыруга җәлеп итү юлы белән хокук бозуларны кисәтүнең нәтиҗәле механизмын булдырырга мөмкинлек бирергә тиеш. Программа даими мәшгульлек базасында балигъ булмаганнарның һәм яшьләрнең хокук бозуларын профилактикалау системасы инфраструктурасын үстерүгә, балигъ булмаганнарның һәм яшьләрнең, шул исәптән эчке эшләр органнарында исәптә торучыларның оешкан ялын һәм ялын тәмин итүгә юнәлдерелгән чаралар комплексын күздә тотта.

4. Программаны финанс белән тәмин итү.

Программа чараларын гамәлгә ашыруга якынча чыгымнар район бюджеты акчаларынан 2 млн.240 сум тәшкил итә, шул исәптән 2025 елда – 560 мең сум, 2026 елда – 560 мең сум, 2027 елда – 560 мең сум, 2028 елда – 560 мең сум, 2029 елда – 560 мең сум.

Моннан тыш, чыгымнар:

- чараларны башкаручыларның төп эшчәнлеген финанслауга бүлеп бирелә торган акчалар;

- бюджеттан тыш чыганаclar акчалары;

- гамәлдәге законнар белән тыелмаган башка чыганаclar;

- программада чагылдырылган программа чараларын тормышка ашыруга бюджет ассигнованиеләрен бүлеп бирү программа чараларына ассигнованиеләрне тиешле финанс елына район бюджетында раслау шарты белән башкарылырга мөмкин. Тиешле финанс елына район бюджетында программа чараларына ассигнованиеләр булмаса, финанслау район бюджетына өстәмә керемнәр булганда һәм (яисә) район бюджетының башка чыгымнары буенча бюджет ассигнованиеләре кыскартылганда гамәлгә ашырылырга мөмкин.

5. Программаны гамәлгә ашыру нәтижеләрен бәяләү.

Программаны гамәлгә ашыру:

- хокук бозуларны социаль профилактикалауның дәүләт системасының нәтижеләлеген арттырырга, хокук бозуларны кисәтү эшчәнлеген оештыруга предприятиеләрне, учреждениеләрне, барлык милек рәвешләрендәге оешмаларны, шулай ук ижтимагый оешмаларны жәлеп итәргә:

- хокук бозуларны профилактикалауны норматив хокукый жайга салуны тәмин итәргә;

- Алексеевск муниципаль районы территориясендә жәмәгать тәртибен саклауны тәмин итү буенча дәүләт органнары һәм жәмәгать оешмалары эшчәнлеген мәгълүмати тәмин итүне яхшыртырга;

- кешеләр күпләп була торган урыннары видеокүзәтү камералары белән техник яктан тәмин итү урамнарда һәм жәмәгать урыннарында кылынган жинаятьләрнең гомуми санын киметергә мөмкинлек бирәчәк;

- рецидив жинаятьчелек дәрәжәсен киметү;

- мөлкәти жинаятьләр санының үсеш темпларын киметү;

- «көнкүреш» жинаятьчелек дәрәжәсен киметү;

- исерек хәлдә кылынган жинаятьләрнең чагыштырма күләмен киметү;

- наркотик һәм психотроп матдәләрнең законсыз әйләнешенә бәйле жинаятьләр санын киметү;

- миграция агымнарын контрольдә тотуны көчәйтәргә, законсыз мигрантлар санын киметергә;

- тикшерелгән жинаятьләр санының хокук саклау органнарына халыкның ышаныч дәрәжәсен еллар буенча арттырырга.

2025-2029 елларга Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районында хокук бозуларны профилактикалау чаралары программасы

№, т/б	Чаралар исеме	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сумнарда)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
1. Алексеевск муниципаль районы территориясендә жинаятьчелек дәрәжәсенәң кимүе								
1.1.	Профилактика субъектлары арасында район территориясендәге оператив вәзгыять турында вакытында хәбәр итүне оештырырга	профилактика субъектлары	даими					
1.2.	Жәмәгать тәртибен тәмин итүгә, яшүсмерләргә һәм яшьләргә хокукый тәрбия бирүгә өлеш керткән предприятиеләр һәм оешмалар, уку йортлары һәм физик затлар арасында ел саен үткәрелә торган «Закон территориясе» республика конкурсын уздыруны оештырырга	«ФОРПОСТ», Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ, «АМР ББ» МКУ, ЯЭСТБ, жирле үзидарә органнары	2025-2029 ел	5,0 ЖБ	5,0 ЖБ	7,0 ЖБ	7,0 ЖБ	7,0 ЖБ
1.3.	Аеруча мөһим объектларда, мәгариф һәм мәктәпкәчә учреждениеләрдә, шулай ук яшьләр сәясәте учреждениеләрендә террорчылыктан саклануның житешсезлекләрен бетерү	«АМР ББ» МКУ, БК, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча), ЯЭСТ һәм ББПБ	2025-2029 ел	200,0 ЖБ	200,0 ЖБ	200,0 ЖБ	200,0 ЖБ	200,0 ЖБ
1.4.	ВМЧда тулаем виктимологик уку; яшьләр арасында жинаятьчелек, наркомания һәм токсикомания, балаларның юл-транспорт травматизмы, сәламәт яшәү рәвеше, зарарлы гадәтләренәң зарарлы булуы, яшьләренәң рухи кыйммәтләргә юнәлеш тотуы һәм патриотизм пропагандасы проблемалары буенча аңлату эшләре үткәрергә. Массакүләм мәгълүмат чараларында: халыкның корал һәм сугыш кирәк-яракларын ирекле тапшыру фактларын, жинаятьчеләрне булдырмауда һәм ачуда ярдәм итүне, наркотик матдәләренәң законсыз әйләнешенә бәйлә, гайләгә һәм балигъ булмаганнарда	«Заря», «Таң» газеталары редакциясе (киләштерү буенча), ЯЭСТБ, БК, «АМР ББ» МКУ, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча)	2025-2029 ел					

№, т/б	Чаралар исеме	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сумнарда)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
	каршы кылынган, шулай ук исерек хәлдә кылынган резонанслы жинаятъләрне яктыртырга							
2. Иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән затларның һәм иректән мәхрүм итү белән бәйлә булмаган жәзаларга хөкем ителгән гражданның социаль адаптациясен һәм реабилитациясен тәмин итү								
2.1.	Профилактика субъектларына ирегәннән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителергә тиешле затлар турында вакытында хәбәр итүне тәмин итәргә	Россиянең Татарстан буенча ФКУ УИИ УФСИН (киләштерү буенча), Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча)	2025-2029 ел					
2.2.	Дини конфессия вәкилләрен иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән затларны социаль реабилитацияләү буенча эшкә җәлеп итәргә	Россиянең Татарстан буенча ФКУ УИИ УФСИН (киләштерү буенча), Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча), ФОРПОСТ (киләштерү буенча), мохтасиб, благочинный	2025-2029 ел					
2.3.	Иректән мәхрүм итү урыннарыннан азат ителгән затларны социаль адаптацияләү эшен оештырырга, аларның хезмәт һәм көнкүреш төзелешен алга таба контрольдә тотарга	Россиянең Татарстан буенча ФКУ УИИ УФСИН (киләштерү буенча), Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча), СЯБ, ГАУЗ «Алексеевск УРХ» ДАССО (киләштерү	2025-2029 ел					

№, т/б	Чаралар исеме	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сумнарда)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
		буенча), жирле үзидарә органнары						
2.4.	Иректән мөхрүм итү урыннарыннан азат ителгән затларны эшкә урнаштыруда ярдәм күрсәтергә.	СЯБ(килештерү буенча), халыкны эш белән тәмин итү үзәге (килештерү буенча)	2025-2029 ел					
3. Жәмәгать урыннарында хокук тәртибен һәм иминлекне тәмин итү өчен эчкә эшләр органнары эшчәнлеген оештыру								
3.1.	Полиция участок уполномоченныйлары хезмәтен алкотекторлар белән тәмин итәргә.	АМР БК, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча)	2025-2029 ел	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ
3.2.	Тәртип саклауны тәмин итүгә массакуләм чаралар үткәргәндә, гражданның массакуләм ял итү урыннарында жәмәгатьчелек көчләрен (ДНД) жәлеп итәргә.	Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча), халык дружинасы штабы, АМР БК	2025-2029 ел	5,0 ЖБ	5,0 ЖБ	5,0 ЖБ	5,0 ЖБ	5,0 ЖБ
3.3.	Алексеевск муниципаль районы учреждениеләре һәм оешмалары базасында ирекле халык дружиналары эшен дәвам итәргә	Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча), АМР БК	2025-2029 ел					
3.4.	«Татарстан Республикасында жәмәгать тәртибен тәмин итүдә гражданның катнашуы турында » 2015 елның 16 гыйнварындагы 4-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законның алга таба гәмәлгә ашыру чараларын күрергә	Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча)	2025-2029 ел					
4. Урамнарда хокук тәртибен тәмин итү								
4.1.	Гражданны күрәп була торган урамнарда видеокүзәтү системаларын гәмәлгә кертү һәм үстерү эшен оештырырга.	БК, Шәһәр һәм авыл жирлекләренә БК, Алексеевск районы	2025-2029 ел	100,0 ЖБ	100,0 ЖБ	100,0 ЖБ	100,0 ЖБ	100,0 ЖБ

№, т/б	Чаралар исеме	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сумнарда)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
		буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча)						
4.2.	Объектларда һәм янәшәдәге территориядә видеокүзәтү урнаштыру буенча шәхси эшмәкәрләр һәм оешмалар белән эшнә оештырырга	АМР БК, Шәһәр һәм авыл жирлекләренә БК, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча)	2025-2029 ел					
4.3.	Массакуләм, мәдәни, спорт чараларын уздырганда тикшерү чараларын гамәлгә ашыру өчен чатырлар һәм «Фонтан» шартлавын локальләштерү җайланмалары сатып алырга	АМР БК, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча)	2025-2029 ел	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 Ж.Б	50,0 ЖБ
4.4.	Яшьләренә хокук саклау хәрәкәтен алга таба үстерү, «ФОРПОСТ» җәмәгать тәртибен саклау буенча яшьләр формованиеләрен булдыру һәм аларга ярдәм итү, мәктәп профилактика отрядлары чөлтәренә, юл хәрәкәте иминлегенә яшь инспекторларын, жинаять һәм административ законнарны, юл хәрәкәте кагыйдәләрен өйрәнү секцияләрен һәм түгәрәкләрен җәлеп итү, аларның матди-техник базасын ныгыту буенча эшнә оештырырга.	ФОРПОСТ, СТЯЭБ, АМР БК, «АМР МБ» МКУ, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча)	2025-2029 ел					
4.5.	Торак йортларның һәм йорт яны территорияләренә подъездларының, урамнарның, скверларның, паркларның һәм башка җәмәгать урыннарының яктыртылуын яхшырту чараларын күрергә	АМР БК, МИ	2025-2029 ел					
4.6.	Торак секторында подъездлар һәм ишегалды территорияләре, шулай ук торак биналарның техник бүлмәләренә керү юлларын тәүлек бус тикшереп торуну тәмин итү максатларында видеокүзәтү системаларын урнаштыру мөмкинлеген эзләргә	БК, Шәһәр һәм авыл жирлекләренә БК, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча)	2025-2029 ел					

№, т/б	Чаралар исеме	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сумнарда)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
4.7.	Ел саен полиция участок уполномоченныйлары катнашында «Танышырга рөхсәт итегез» акциясен уздырырга	Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча), Шәһәр һәм авыл жирлекләренең БК	2025-2029 ел	5,0 агым дагы фина нслау	5,0 агым дагы фина нслау	5,0 агым дагы фина нслау	5,0 агым дагы фина нслау	5,0 агым дагы фина нслау
5. Халык арасында алкоголизмны һәм наркоманияне профилактикалау								
5.1.	Алкоголизм һәм наркомания белән интегүче затларны социаль реабилитацияләү эшенә дини конфессия вәкилләрен жәлеп итәргә	«Алексеевск ҮРХ» ДАССУ (килештерү буенча), Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча), мухтасиб, благочинный	2025-2029 ел					
5.2.	Район медицина учреждениеләрен наркотик һәм психотроп матдәләр куллану предметына тикшерү үткәру өчен жиһазлар һәм чыгым материаллары белән тәэмин итү чараларын күрергә	АМР БК, «Алексеевск ҮРХ» ДАССУ (килештерү буенча)	2025-2029 ел	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ
5.3.	Наркотик матдәләрне медицинадан тыш куллануга юл куючы затларны иртә ачыклау максатыннан укучыларга һәм студентларга профилактик наркологик медицина тикшерүләрен үткәруне дәвам итәргә	«Алексеевск ҮРХ» ДАССУ (килештерү буенча), «АМР МБ» МКУ, ААК (килештерү буенча)	2025-2029 ел					
5.4.	Табиб-Психиатрлар белән делинктив тәртипле гражданнырга консультациялар оештырырга	«Алексеевск ҮРХ» ДАССУ (килештерү буенча), СЯБ	2025-2029 ел					
6. Экстремизмны һәм террорчылыкны, шул исәптән яшүсмерләр һәм яшьләр арасында профилактикалау								
6.1.	Районда милләтчелек, сәяси һәм дини экстремизм идеологиясе таралуга каршы тору максатыннан, Урта	«АМР МБ» МКУ, Алексеевск районы	2025-2029 ел					

№, т/б	Чаралар исеме	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сумнарда)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
	һөнәри белем бирү учреждениеләре житәкчеләре белән берлектә яшьләр арасында аңлату эшләре оештырырга	буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча), ААК, АТК						
6.2.	ММЧда дини-милләтчелек экстремизмына каршы юнәлдерелгән мәгълүмати-пропаганда эшчәнлеген оештырырга	«Заря», «Таң» газеталары редакциясе, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча), «АМР МБ» МКУ, мухтасиб, благочинный	2025-2029 ел					
6.3.	Подвал һәм чорма биналарының террорчылыктан саклануын тикшерү, шулай ук балигъ булмаганнарның хокук бозуларын профилактикалау максатларында әлегә биналарны эшкәртү буенча даими рейдлар уздырырга	Шәһәр һәм авыл жирлекләренәң БК, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча), БК	2025-2029 ел					
6.4.	Кешеләр күп була торган биналарда гадәттән тыш хәлләр килеп чыккан очраclarда гамәлләр буенча уку дәресләре үткәрүне оештырырга	АМР БК, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча), СЯБ, «АМР МБ» МКУ, ААК, МБ, ЯЭСТ һәм ББПБ,	2025-2029 ел					
6.5.	Ижтимагый һәм дини берләшмәләргә, шулай ук теркәлмәгән ижтимагый һәм дини берләшмәләргә мониторинг үткәргә	Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча), Шәһәр һәм авыл жирлекләренәң БК	2025-2029 ел					
6.6.	Гыйбадәт объектлары (мәчетләрне, чиркәүләрне) техник саклау чаралары һәм видеокүзәтү системалары белән жиһазлау эшен башкарырга	ИК АМР, Шәһәр һәм авыл жирлекләренәң БК, Алексеевск районы	2025-2029 ел	100,0 агым дагы	100,0 агым дагы	100,0 агым дагы	100,0 агым дагы	100,0 агым дагы

№, т/б	Чаралар исеме	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сумнарда)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
		буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча), мухтасиб, благочинный		фина нслау	фина нслау	фина нслау	фина нслау	фина нслау
6.7.	Экстремизмның, бигрәк тә милләтара һәм динара дошманлыкны таратучы теләсә нинди рәвешләренә ижтимагый куркынычлыгын аңлату буенча барлык типтагы мөгариф оешмаларында сыйныф сәгатьләрен системалы рәвештә үткәрүне тәмин итәргә	«АМР МБ» МКУ, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча)	2025-2029 ел					
6.8.	Террорчылык актлары килеп чыгу куркынычы янаганда һәм гражданның уяулыгын арттыру гамәлләре турында халык арасында аңлату эшләре уздыру максатыннан, дини конфессия вәкилләрен жәлеп итеп, гражданныр жыеннарын үткәрү	Шәһәр һәм авыл жирлекләренә БК, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча), мухтасиб, благочинный	2025-2029 ел					
6.9.	Экстремистик характердагы карикатураларны һәм символикаларны ачыклау максатында жирлекләр территорияләрен әйләнәп чыгу, аларны бетерү һәм гаепле затларны законда билгеләнгән жаваплылыкка тарту буенча чаралар күрү	Шәһәр һәм авыл жирлекләренә БК, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча), АТК	2025-2029 ел					
7. Легаль булмаган миграцияне кисәтү һәм булдырмау								
7.1.	Әйләнә-тирәдәгеләр өчен куркыныч тудырган наркомания, йогышлы авырулар белән авыручы чит ил гражданнырын һәм гражданнылыгы булмаган затларны ачыклау буенча сәламәтлек саклау учрежденисләре белән үзара хезмәттәшлекне оештырырга. Үтәлмәгән очракта вакытлыча яшәүгә рөхсәтне, яшәүгә рөхсәтне, эшкә рөхсәтне гамәлдән чыгару буенча чаралар күрергә.	Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (килештерү буенча), «АМР МБ» МКУ, СЯБ (килештерү буенча), Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ Миграцион пункты (килештерү буенча),	2025-2029 ел					

№, т/б	Чаралар исеме	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сумнарда)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
		«Алексеевск ҮРХ» ДАССУ (киләштерү буенча)						
7.2.	Чит ил гражданнының һәм гражданнылыгы булмаган затларның килүен тикшереп торуну, миграция исәбездә тормаган затларны ачыклауну оештырырга	Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ Миграцион пункты (киләштерү буенча) жирле үзидарә органнары, «АМР МБ» МКУ, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча)	2025-2029 ел					
7.3.	Законсыз миграцияне булдырмауга жәлеп итү өлешендә тәртип саклау буенча ижтимагый формироваииеләр белән үзара хезмәттәшлекне оештырырга	АМР БК, Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ (киләштерү буенча)	2025-2029 ел					
Барлығы:				565,0	565,0	567,0	567,0	567,0

Кулланылган кыскартылмалар:

АМР БК – Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты;

Алексеевск районы буенча Россия ЭЭМБ - Россия Эчке эшләр министрлыгының Алексеевск муниципаль районы буенча бүлеге;

«АМР МБ» МКУ - «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлеге» муниципаль казна учреждениесе;

ЯЭСТ һәм ББПБ – Яшьләр эшләре, спорт, туризм һәм балигы булмаганнарны профилактикалау бүлеге;

«Алексеевск ҮРХ» ДАССУ - «Алексеевск үзәк район хастаханәсе» дәүләт автоном сәламәтлек саклау учреждениесе;

ИК – Идарәче компания;

ХЭТУ – ДКУ Алексеевск районы буенча «ТР Халыкны эш белән тәмин итү үзәге»;

СЯБ - Алексеевск муниципаль районының СЯ һәм ХММ ның социаль яклау бүлеге;

МБ - Алексеевск муниципаль району Башкарма комитетының мәдәният бүлеге;
ААК – ДАПӨУ «Алексеевск аграр колледжы»;

Башкарма комитетның
эшләр идарәчесе

Г.Ә. Йосыпова

Татарстан Республикасы
Алексеевск муниципаль районы
Башкарма комитетының
28.12.2024 ел, № 634
программасына
кушымта

«2025-2029 елларга Алексеевск муниципаль районында балигъ булмаганнар арасында күзәтүчесезлекне һәм хокук бозуларны профилактикалау» ярдәмче программасы

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программа исеме	«2025-2029 елларга Алексеевск муниципаль районында балигъ булмаганнар арасында күзәтүчесезлекне һәм хокук бозуларны профилактикалау» (алга таба-Ярдәмче программа)
Ярдәмче программа заказчысы	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты
Ярдәмче программаны үтәүчеләр	Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты; Россия Эчке эшләр министрлыгының Алексеевск районы буенча бүлеге; Алексеевск муниципаль районының социаль яклау бүлеге; «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мәгариф бүлеге» МКУ; Алексеевск районы буенча «ТР Халыкны эш белән тәэмин итү үзәге» ДКУ; Алексеевск муниципаль районы буенча ГО һәм гадәттән тыш хәлләр идарәсе; Россиянең Татарстан буенча ГУ НРУ УИИ № 12 ГУСФИН(УИИ); «Алексеевск үзәк район хастаханәсе» ДАССУ; Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт, туризм һәм балигъ булмаганнарны профилактикалау бүлеге; Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге; Башкарма комитетның опека һәм попечительлек бүлеге; Балигъ булмаганнар эшләре һәм аларның хокукларын яклау комиссиясе; Халыкка социаль хезмәт күрсәтү үзәге

<p>Ярдәмче программаның максаты</p>	<p>Балигъ булмаганнарның күзәтүчесезлеген, хокук бозуларын һәм жинаятъләрен профилактикалауның, шулай ук аларның хокукларын яклауның региональ системасының нәтижәләлеген арттыру.</p>														
<p>Ярдәмче программаның бурычлары</p>	<p>1) балигъ булмаганнар белән эшләүнең инновацион рәвешләрен һәм ысулларын куллану, Алексеевск муниципаль районында балаларга һәм яшьләргә әхлакый һәм патриотик тәрбия бирүне активлаштыру һәм камилләштерү. 2) балигъ булмаганнарның күзәтүчесезлеген һәм хокук бозуларын профилактикалау, закон белән конфликтка кергән балигъ булмаганнарны социаль реабилитацияләү системасы инфраструктурасын үстерү. 3) асоциаль тәртипкә тартым яисә закон белән конфликтка кергән балигъ булмаганнарга ведомствоара ярдәм күрсәтүне оештыру 4) балигъ булмаганнар белән эшләүче махсус хезмәткәрләренең төрле категорияләрен методик тәмин итү һәм һөнәри компетентлыгын арттыру системасын булдыру 5) балаларның сәламәтлегенә һәм үсешенә зыян китерә торган мәгълүмат таратудан балаларны яклауның оештыру-хокукый механизмнарын булдыру</p>														
<p>Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру сроклары һәм этаплары</p>	<p>2025 - 2029 ел</p>														
<p>Еллар һәм чыганаclar буенча бүленеп, ярдәмче программаны финанслау күләмнәре</p>	<p>Программаны жирле бюджет акчалары исәбеннән финанслауның гомуми күләме 7125,0 мең сум тәшkil итә</p> <table border="1" data-bbox="635 1630 1385 2036"> <thead> <tr> <th data-bbox="635 1630 866 1758">Ел</th> <th data-bbox="866 1630 1385 1758">жирле бюджет акчалары (мең сум)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="635 1758 866 1803">2025</td> <td data-bbox="866 1758 1385 1803">1225,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="635 1803 866 1848">2026</td> <td data-bbox="866 1803 1385 1848">1305,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="635 1848 866 1892">2027</td> <td data-bbox="866 1848 1385 1892">1425,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="635 1892 866 1937">2028</td> <td data-bbox="866 1892 1385 1937">1545,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="635 1937 866 1982">2029</td> <td data-bbox="866 1937 1385 1982">1625,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="635 1982 866 2036">Барлығы:</td> <td data-bbox="866 1982 1385 2036">7125,0</td> </tr> </tbody> </table>	Ел	жирле бюджет акчалары (мең сум)	2025	1225,0	2026	1305,0	2027	1425,0	2028	1545,0	2029	1625,0	Барлығы:	7125,0
Ел	жирле бюджет акчалары (мең сум)														
2025	1225,0														
2026	1305,0														
2027	1425,0														
2028	1545,0														
2029	1625,0														
Барлығы:	7125,0														

	<p>Искәрмә: чыганақлардан бүлеп бирелә торған ақчалар күләме фаразлау характерында була һәм, ирешелгән нәтижәләр нигезендә программа чаралары, аларны гамәлгә ашыру сроклары һәм этаплары исемлеген төгәлләштерүне исәпкә алып, тиешле финанс елына бюджет проектын формалаштырганда билгеләнгән тәртиптә ел саен төзәтелергә тиеш.</p>
<p>Елларга бүлеп, ярдәмче программа максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыруның көтелә торған ахыргы нәтижәләре (нәтижәләрне бәяләү индикаторлары) һәм программаның бюджет нәтижәләлеге күрсәткечләре</p>	<p>Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру барышында:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Алексеевск муниципаль районында балигъ булмағаннарның жинаятьчелек, күзәтүчесезлек дәрәжәсен киметү; - балигъ булмағаннар тарафыннан кылына торған хокук бозулар санын киметү; - балигъ булмағаннарны профилактикалауны яхшырту; - балигъ булмағаннар белән эшләүче төрле категория белгечләрне методик тәмин итү һәм аларның һөнәри компетентлығын арттыру системасын булдыру; - балигъ булмағаннарның күзәтүчесезлеген һәм хокук бозуларын профилактикалау, закон белән конфликтка кәргән балигъ булмағаннарны социаль реабилитацияләү системасы инфраструктурасын үстерү

1. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә гомуми характеристика Төп проблемалар һәм аларны хәл итү юллары

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсе булып Алексеевск муниципаль районында балигъ булмағаннарның күзәтүчесезлеген, шулай ук балигъ булмағаннар тарафыннан һәм аларга карата кылынган хокук бозуларны һәм жинаятьләрне профилактикалау тора.

Татарстан Республикасы Хөкүмәте, башкарма дәүләт хакимияте органнары, эчке эшләр органнары һәм башка хокук саклау органнары тарафыннан балигъ булмағаннарның күзәтүчесезлеген һәм хокук бозуларын профилактикалау системасын үстерү буенча планлы эш гамәлгә ашырыла.

Балигъ булмағаннарның күзәтүчесезлеген һәм хокук бозуларын профилактикалау системасының барлык органнары һәм учреждениеләре тырышлығын Башкарма комитет житәкчесенәң социаль мәсьәләләр буенча

урынбасары житәкчелегендәге балигь булмаганнар эшләре һәм аларның хокукларын яклау комиссиясе координацияли.

Алексеевск муниципаль районының балигь булмаганнар эшләре һәм аларның хокукларын яклау комиссиясе «Балигь булмаганнар эшләре һәм аларның хокукларын яклау комиссияләре турында» 2011 елның 20 маендагы 26-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә төзелгән һәм эшли. Комиссия Алексеевск муниципаль районының балигь булмаганнарның хокук бозуларын профилактикалау, күзәтүчесезлек системасы субъектларыннан (мәгариф системасы, хокук саклау органнары, яшьләр сәясәте, сәламәтлек саклау, социаль яклау, жинаять-башкарма инспекциясе, опека һәм попечительлек, мәшгульлек үзәге, мәдәният бүлгә) 15 вәкилдән тора.

Комиссия утырышларында Алексеевск районы прокуратурасы вәкилләре катнаша, башка органнар һәм учреждениеләр, шулай ук балигь булмаганнар проблемаларын хәл итү белән шөгыйльләнүче оешмалар вәкилләре чакырыла.

2024 елда комиссияләрнең 29 утырышы уздырылды, аларда 62 административ беркетмә каралды:

ата-аналарга карата:

- РФ АХБКо 5.35 маддәсенә 1 өлеше буенча 31 административ эш
  - ТР АХБКо 3.11 маддәсе 1 өлеше буенча 8 административ эш
  - РФ АХБКо 20.22 маддәсе буенча 5 административ эш
  - РФ АХБКо 6.10 маддәсе 2 өлеше буенча 1 административ эш
- балигь булмаганнарга карата:

- РФ АХБКо 20.1 маддәсе 1 өлеше буенча 1 административ эш
- РФ АХБКо 6.9 маддәсе 1 өлеше буенча 1 административ эш
- РФ АХБКо 19.16 маддәсе буенча 2 административ эш
- РФ АХБКо 12.7 маддәсе 1 өлеше буенча 3 административ эш
- РФ АХБКо 12.29 маддәсенә 1 өлеше буенча 2 административ эш

Гамәлдәге законнар нигезендә административ беркетмәләрне карау барышында комиссия тарафыннан 46 гражданинга карата 57200 сумлык штраф санкцияләре салынды.

- ата-аналарга карата-25700 сум
- балигь булмаганнарга карата 19500 сум
- өченче затларга карата 12000 сум

2024 елның гыйнварыннан участок социаль хезмәте кысаларында 273 ведомствоара сәфәр башкарылган, нәтижәдә 273 гаиләдә 675 балигь булмаган бала булган.

«Социаль куркыныч хәлдә булган гражданны, гаиләләрне һәм балигь булмаган балаларны исәпкә алу һәм мониторинглау» мәгълүмат системасы ярдәмендә 2024 елда профилактика системасы субъектлары тарафыннан СОП ИС - 48 сигнал картасы жибәрелгән.

КДН һәм ЗП карары буенча ведомствоара патронатка 16 гаилә куелган, аларда 45 балигь булмаган бала. 26 балигь булмаган 13 гаилә уңай үзгәрешләр белән патронаттан алынды.

Балигь булмаганнарга карата төнге жинаятьчелекне кисәтү максатларында, «Балаларның сәламәтлегенә, аларның физик, интеллектуаль, психик, рухи һәм

әхлакый үсешенә зыян китерүне кисәтү чаралары турында» Татарстан Республикасы Законнын гамәлгә ашыру кысаларында (2010 елның 14 октябрәндәге 71-ТРЗ номерлы) Балигъ булмаганнарның булуы тыелган жәмәгать урыннарын һәм башка урыннарны эшкәртү буенча рейдлар үткәрелә яки чикләнгән.

2024 елның 12 аенда «Балалар һәм яшүсмерләр өчен «Кайгырту» социаль приютында 88 балигъ булмаган бала тернәкләндерү узды, шуларның 20се Алексеевск районыннан.

2024 елда социаль куркыныч хәлдә булган һәм ведомство учетында булган гаиләләргә 3 ведомствоара чыгу үткәрелгән.

2024 елның 20 декабрәнә опека һәм попечительлек бүлегендә исәптә тора:

- тәрбиягә бала алучы гаиләләр – 19, аларда 35 бала;
- опекун гаиләләре - 31, аларда 40 бала;
- уллыкка алучыларның гаиләләре - 25, аларда 28 уллыкка алынган бала бар;
- Суд тарафыннан хокукый сәләтсез дип танылган 41 граждандан.

Комплекслы профилактика эшен оештыру һәм асоциаль тотышка һәвәс яки закон белән конфликтка кергән балигъ булмаганнарны һәм аларның гаиләләрен озата бару проблемасын хәл итүнең программ-максатчан ысулын куллану зарурлык белән аңлатыла:

- социаль өлкәдәге төрле органнарның һәм учреждениеләрнең үзара хезмәттәшлеген координацияләү;

- бердәм максатка ирешүгә юнәлдерелгән ведомствоара чаралар комплексын эшләү һәм гамәлгә ашыру;

- бюджет акчаларыннан файдалануны оптимальләштерү һәм аларны социаль сәясәтнең аеруча мөһим юнәлешләрен хәл итүгә юнәлтү;

- асоциаль тотышка һәвәс яки закон белән конфликтка кергән балигъ булмаганнарны социализацияләү һәм реабилитацияләү өчен шартлар тудыру бурычларын хәл итү.

2. Ярдәмче программаның төп максатлары, бурычлары.

Ярдәмче программаның максаты булып Алексеевск муниципаль районында балигъ булмаганнарның күзәтүчесезлеген, хокук бозуларын һәм жинаятьләрен профилактикалау системасының нәтижелелеген арттыру тора.

Куелган максатка ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итәргә кирәк:

1) Алексеевск муниципаль районында балигъ булмаганнарның жинаятьчелек, күзәтүчесезлек һәм хокук бозулар дәрәжәсен киметү;

2) балигъ булмаганнарның күзәтүчесезлеген һәм хокук бозуларын профилактикалау, закон белән конфликтка кергән балигъ булмаганнарны социаль реабилитацияләү системасы инфраструктурасын үстерү;

3) асоциаль тәртипкә тартым яисә закон белән конфликтка кергән балигъ булмаганнарга ведомствоара ярдәм күрсәтүне оештыру;

4) балаларны мәгълүмат таратудан яклауның аларның сәламәтлегенә һәм үсешенә зыян китерә торган оештыру-хокукый механизмнарын булдыру.

Балигъ булмаганнарның күзәтүчесезлеген, хокук бозуларын һәм жинаятьләрен профилактикалау, шулай ук аларның хокукларын яклау катлаулы һәм күп вакыт

таләп итә торган процесс булып тора. Жинаятьләрне һәм башка хокук бозуларны профилактикалау буенча чараларда, ярдәмче программада каралган бурычлар дәрәжәсе һәм күләме озак вакытка исәпләнгән программа-максатчан метод нигезендә хәл итүне таләп итә.

Программ-максатчан метод өлгереп житкән проблемаларны хәл итүгә игътибарны тупларга, күрсәтелгән срокларда балигъ булмаганнарның күзәтүчесезлеген, хокук бозуларын һәм жинаятьләрен профилактикалау буенча бурычларны комплекслы хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру срогы-2025-2029 еллар.

3. Ярдәмче программаны ресурслар белән тәмин итүне нигезләү

Ярдәмче программаны Алексеевск муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән финанслауның гомуми күләме 7 125,0 мең сум тәшкил итә.

Ел	жирле бюджет акчалары (мең сум.)
2025	1225,0
2026	1305,0
2027	1425,0
2028	1545,0
2029	1625,0
Барлығы:	7125,0

Ярдәмче программа чараларын гамәлгә ашыруга Алексеевск муниципаль районының жирле бюджеты акчаларын куллану күз алдында тотыла.

Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлау характерында була һәм тиешле елга жирле бюджет проекты формалаштырганда билгеләнгән тәртиптә ел саен төгәлләштерелергә тиеш.

4. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру механизмы

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру чаралар исемлеге, аларны үтәү сроклары, бюджет ассигнованиеләре күрсәтелгән еллык план нигезендә гамәлгә ашырыла.

Чараларны финанслау Алексеевск муниципаль районы бюджеты акчаларыннан гамәлгә ашырыла. Ярдәмче программаны планлаштыруны, үзара хезмәттәшлекне, координацияләүне һәм аның үтәлешен гомуми контрольдә тотуны Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитеты гамәлгә ашыра.

5. Ярдәмче программаның нәтижәлелеген бәяләү

Ярдәмче программаның нәтижәлелеген бәяләү Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенә югары башкарма органы тарафыннан Россия Федерациясе субъектының дәүләт программаларын булдыру һәм гамәлгә ашыру тәртибен

билгели торган норматив хокукый акт составында йә ярдәмче программа кысаларында раслана торган методика нигезендә гамәлгә ашырыла.

Бу вакытта ярдәмче программаны гамәлгә ашыруга бәйле барлык аспектлар да исәпкә алынырга тиеш, алар арасында күрсәткечләрнең билгеләнгән күрсәткечләренә ирешү дәрәжәсе, бүлеп бирелгән акчаларны файдалануның нәтижәлелеге, планлаштырылган чараларны үтәү.

Күрсәтелгән өлешләрне бәяләү жыелмасы буенча ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген характерлый торган йомгаклау күрсәткече формалаштырыла. Шулай ук методика тарафыннан гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләү критерийлары билгеләнә.

Нәтижәлелек күрсәткеченә ирешелгән әһәмиятен билгеләнгән критерийлар белән чагыштыру нигезендә дәүләт ярдәмче программасын гамәлгә ашыруның нәтижәлелек дәрәжәсе турында нәтижә ясала.

2025-2029 елларга Алексеевск муниципаль районында балигъ булмаганнар арасында күзэтүчесезлекне һәм хокук бозуларны профилактикалау чараларының ярдәмче программасы

№, т/б	Төп чаралар исемлеге	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сум)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
1.	Укучыларның буш вакытын оештыру, спорт белән шөгылләнү, укучыларны укучылар үзидарәсе оешмаларында, балалар хәрәкәтендә эшкә тарту буенча чаралар үткәрү. Профилактик исәптә торучы балигъ булмаганнарны өстәмә белем белән 100% колачлауны тәмин итү	«АМР МБ» МКУ, ЯЭСТ һәм ББПБ, МБ, ЭЭМБ (килештерү буенча)	2025 -2029 ел	50,0 ЖБ	70,0 ЖБ	100,0 ЖБ	130,0 ЖБ	150,0 ЖБ
2.	Яшүсмерләрне һәм яшьләрне сәламәт яшәү рәвешенә тарту өчен булган ял һәм спорт учреждениеләреннән (спорт залларыннан, бассейннан, көрәш залларыннан, Боз сараеннан) нәтижәле файдалану буенча өстәмә оештыру чаралары комплексын кабул итәргә	«АМР МБ» МКУ, ЯЭСТ һәм ББПБ	2025 -2029 ел	50,0 ЖБ	70,0 ЖБ	100,0 ЖБ	130,0 ЖБ	150,0 ЖБ
3.	Аз керемле гаиләләрдәге, күпбалалы гаиләләрдәге, социаль куркыныч гаиләләрдәге балигъ булмаганнарны эшкә урнаштыруны оештыру.	ХМҮ, СЯБ, «АМР МБ» МКУ, ЯЭСТ һәм ББПБ, ЭЭМБ (килештерү буенча), МСУ	2025 -2029 ел					
4.	Балаларга һәм яшьләргә патриотик тәрбия бирүне оештыру һәм уздыру буенча укыту һәм махсус программалар һәм методикалар комплексын эшләргә.	«АМР МБ» МКУ, ЯЭСТ һәм ББПБ, МБ, СЯБ	2025 -2029 ел	50,0 ЖБ	70,0 ЖБ	100,0 ЖБ	130,0 ЖБ	150,0 ЖБ

№, т/б	Төп чаралар исемлеге	Башкаруучылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сум)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
5.	Авыр тормыш хәлендә яисә социаль куркыныч хәлдә булган гаиләләрдән балаларны, свода катнашучыларны жәлеп итеп, массакуләм чаралар оештырырга. Балалар һәм яшүсмерләр өчен мәдәни-ял чаралары һәм конкурслар уздырырга	СЯБ, «АМР МБ» МКУ, МБ, ЯЭСТ һәм ББПБ	2025 -2029 ел	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ	50,0 ЖБ
6.	Мәгариф учреждениеләрендә укучыларны наркотикларның законсыз әйләнеше өлкәсендә хокук бозулар кылуга жәлеп итүне кисәтү буенча уртак чаралар үткәрергә	«АМР МБ» МКУ, ЯЭСТ һәм ББПБ, АМР БК, ЭЭМБ (киләштерү буенча), ББЭ һәм ХЯК	2025 -2029 ел	50,0 ЖБ	70,0 ЖБ	100,0 ЖБ	130,0 ЖБ	150,0 ЖБ
7.	Төрле типтагы лагерларда (шул исәптән спорт, хәрби-патриотик профиль сменаларында), шифаханәләрдә, житештерү бригадаларында, мәктәп яны участогында укучыларның ялын һәм мәшгульлеген оештыру. Авыр тормыш хәлендә яисә социаль яктан куркыныч хәлдә булган балаларның сәламәтләндерү лагерларына, шифаханәләргә ялын һәм аларны савыктыруны оештырырга.	«АМР МБ» МКУ, ЯЭСТ һәм ББПБ, ХМУ, ЭЭМБ (киләштерү буенча), ВК, СЯБ, ГАУЗ «Алексеевск ҮРХ»ДАССО (киләштерү буенча)	2025 -2029 ел	500,0 ЖБ	500,0 ЖБ	500,0 ЖБ	500,0 ЖБ	500,0 ЖБ
8.	Мәктәп укучыларының һәм укучы яшьләрнең ПАВ (психик-актив матдәләр) медицинадан тыш куллануга юл куючы затларны ачыклау предметына республика профилактик медицина тикшерүендә катнашуын тәэмин итәргә	«Алексеевск ҮРХ»ДАССО (киләштерү буенча), «АМР МБ» МКУ, ЭЭМБ (киләштерү буенча)	2025 -2029 ел					
9.	Агрессивлык, борчылу дәрәжәсен киметү, авыр тормыш хәлендә яки социаль куркыныч хәлдә булган гаиләләрдәге балалар белән уңай психологик-эмоциональ фон булдыру	ОСЗ, МКУ «ОО АМР», ЯЭСТ һәм ББПБ, ЭЭМБ	2025 -2029 ел					

№, т/б	Төп чаралар исемлеге	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сум)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
	буенча сенсор бүлмәдә психологик дәресләр	(килештерү буенча))						
10.	Уку йортларын стендлар һәм хокукий почмаclar белән жиһазландырырга	«АМР МБ» МКУ, ЭЭМБ (килештерү буенча)	2025 -2029 ел	20,0 ЖБ	20,0 ЖБ	20,0 ЖБ	20,0 ЖБ	20,0 ЖБ
11.	Алексеевск аграр көллияте, мәктәпләр белән девиант тәртипне (токсикомания, сниффинг, суицидаль тәртип, интернет-бәйлелек, агрессив һәм тормыш һәм сәламәтлек өчен куркыныч тәртип) иртә ачыклау һәм профилактикалау буенча үзара хезмәттәшлекне оештырырга, Профилактика Советлары утырышлары эшендә катнашырга, булган проблемаларны хәл итү максатында гаиләләргә чыгарга	СЯБ, ААК, «АМР МБ» МКУ, МБ, МСУ, ЭЭМБ (килештерү буенча), Алексеевск ҮРХ»ДАССО (килештерү буенча)	2025 -2029 ел					
12.	Балигъ булмаганнар арасында хокук бозуларны ачыклау буенча чаралар үткәргә, балалар тәрбияләү белән шөгыйльләnmи торган ата-аналарга карата профилактик эш оештырырга (максатчан рейдлар үткәргә, административ жавашлылыкка тарту, ата-ана хокукларынан мөхрүм итү өчен материаллар жыярга, профилактик эш башкарырга)	АМР БК, ЭЭМБ (килештерү буенча), ЯЭСТ һәм ББПБ, «АМР МБ» МКУ, ЯЭСТ һәм ББПБ, СЯБ	2025 -2029 ел					
13.	ГПНД да исәптә торучы делинктив тәртипле балигъ булмаганнарда психиатр-нарколог табиблар тарафыннан консультация оештырырга	Алексеевск ҮРХ»ДАССО (килештерү буенча), ЭЭМБ (килештерү буенча), «АМР МБ» МКУ, ЯЭСТ һәм ББПБ	2025 -2029 ел					
14.	Наркотик, психотроп һәм токсик матдәләр, спиртлы эчемлекләр кулланучы балигъ булмаганнар, шулай ук караучысыз калган балалар, балигъ булмаган хокук	Алексеевск ҮРХ»ДАССО (килештерү буенча),	2025 -2029 ел					

№, т/б	Төп чаралар исемлеге	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мөң сум)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
	бозучылар һәм имин булмаган гаиләләр турында ведомствоара мәгълүмат алмашуны гамәлгә ашырырга.	ЭЭМБ (киләштерү буенча), СЯБ, ЯЭСТ һәм ББПБ, «АМР МБ» МКУ, МБ, ООиП, ЯЭСТ һәм ББПБ, МЖУ, АМР БК						
15.	Балалар бакчасы проблемалары буенча ведомствоара киңәшмәләр, «түгәрәк өстәлләр» утырышлары уздырырга	БК, СЯБ, Алексеевск ҮРХ»ДАССО (киләштерү буенча), «АМР МБ» МКУ, МБ, ЯЭСТ һәм ББПБ, ЯЭСТ һәм ББПБ, ЭЭМБ (киләштерү буенча)	2025 -2029 ел					
16.	күзәтүчесезлек һәм җинаятьчелек, социаль ятимлек, шул исәптән төрле дәрәжәдәге депутатлар, ижтимагый оешмалар һәм масса күләм мәгълүмат чаралары вәкилләре катнашында	«АМР МБ» МКУ, СЯБ, МБ, ЯЭСТ һәм ББПБ	2025 -2029 ел	5,0 ЖБ	5,0 ЖБ	5,0 ЖБ	5,0 ЖБ	5,0 ЖБ
17.	Авыр тормыш хәлендә һәм социаль куркыныч хәлдә булган гаиләләрне һәм балигъ булмаганнарны иртә ачыклау һәм исәпкә алу эшен камилләштерергә	ХЭМУ, ИК АМР	2025 -2029 ел	385,0 ЖБ	385,0 ЖБ	385,0 ЖБ	385,0 ЖБ	385,0 ЖБ
18.	Авыр тормыш хәлендә яки социаль куркыныч хәлдә булган гаиләләрдән булган балалар, шулай ук СВО катнашучылары өчен Сугышчан дан музеена, Абрамов исемендәге Туган як музеена, Биләр чишмәсенә тематик экскурсияләр оештырырга.	«АМР МБ» МКУ, ЯЭСТ һәм ББПБ	2025 -2029 ел					
19.	Укудан буш вакытта эшкә урнашучы 14-18 яшьлек	Алексеевск	2025 -2029	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0

№, т/б	Төп чаралар исемлеге	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сум)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
	яшүсмерләргә хезмәт хақы буенча акчалата түләүләр башкарырга.	ҮРХ»ДАССО (киләштерү буенча), АМР БК	ел	агым дагы финанслау	агым дагы финанслау	агым дагы финанслау	агым дагы финанслау	агым дагы финанслау
20.	Мәктәп эчендә исәптә торучы, шулай ук «хәвеф-хәтәр төркемендә»торучы балалар белән Психология-Педагогика хезмәте белгечләренәң хокук бозуларны кисәтү буенча профилактика эше үткәрү:	«АМР МБ» МКУ, ЭЭМБ (киләштерү буенча), АТК, Кибердружина	2025 -2029 ел					
21.	- психоактив матдәләрне куллануга һәм ясә кулланучы балигы булмаган укучыларны ачыклауга психологик мониторинглар үткәрү;	«АМР МБ» МКУ, ЭЭМБ (киләштерү буенча)	2025 -2029 ел					
22.	- борчылу дәрәжәсенә мониторинг үткәрү.	«АМР МБ» МКУ, ЭЭМБ (киләштерү буенча), СЯБ, МБ	2025 -2029 ел					
23.	Наркотикларның 4 төрен ачыклау өчен жыелмалар сатып алу.	ЭЭМБ (киләштерү буенча), СЯБ, ХМУ, ББЭ һәм ХЯК	2025 -2029 ел					
24.	Алексеевск муниципаль районы территориясендә формаль булмаган яшьләр берләшмәләренәң таралуын ачыклау һәм аларга каршы тору буенча эш алып барырга (формаль булмаган яшьләр хәрәкәтләренә охшаган яшүсмерләрне ачыклау, алар белән лекцияләр, әңгәмәләр уздыру һәм аларны контрольгә алу)	ЭЭМБ (киләштерү буенча), «АМР МБ» МКУ	2025 -2029 ел					
25.	Алексеевск муниципаль районы мәгариф учреждениеләрендә балаларның юл-транспорт травматизмын профилактикалауга юнәлдерелгән чаралар үткәрергә	ЭЭМБ (киләштерү буенча), «АМР МБ» МКУ, АМР БК, ЯЭСТ һәм ББПБ	2025 -2029 ел					

№, т/б	Төп чаралар исемлеге	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Жирле бюджет акчалары, бюджеттан тыш чыганаclar исәбеннән финанслау (мең сум)				
				2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел	2029 ел
26.	Яшүсмерләр арасында күзәтүчесезлекне һәм хокук бозуларны профилактикалау проблемалары буенча практик дәресләр һәм семинарлар үткәруне оештырырга	«АМР МБ» МКУ, Алексеевск ҮРХ» ДАССО (килештерү буенча), Роспотребнадзор	2025 -2029 ел					

Кулланылган кыскартылмалар:

АМР БК – Алексеевск муниципаль районы башкарма комитеты;

ЭЭМБ - Россия Эчке эшләр министрлыгының Алексеевск муниципаль районы буенча бүлеге;

«АМР МБ» МКУ - «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы мэгариф бүлеге» муниципаль казна учреждениесе;

ЯЭСТ һәм ББПБ – Яшьләр эшләр, спорт, туризм һәм балигъ булмаганнарны профилактикалау бүлеге;

«Алексеевск ҮРХ» ДАССУ - «Алексеевск үзәк район хастаханәсе» дәүләт автоном сәламәтлек саклау учреждениесе;

ХЭТҮ – ДКУ Алексеевск районы буенча «ТР Халыкны эш белән тәэмин итү үзәге»;

СЯБ - Алексеевск муниципаль районының СЯ һәм ХММ ның социаль яклау бүлеге;

ХК –Военный комиссариат Алексеевск районы хәрби комиссарияты;

МБ - Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге;

ААК – ДАПӨУ «Алексеевск аграр колледжы»;

ББЭ һәм ХЯК – Алексеевск муниципаль районының балигъ булмаганнар эшләр һәм аларның хокукларын яклау комиссиясе;

Кибердружина – Кибердружина

ЖҮИО – жирле үзидарә органнары

Башкарма комитетының
эшләр идарәчесе

Г.Ә. Йосыпова